

Ағылшын тілін оқытуда smart технологияларын қолданудың тыңдалым дағдыларын дамытудағы ғылыми негіздері

ЖАРИЯЛАНДЫ
11.12.2025

ТИРЕК СӨЗДЕР
smart learning environment, SMART технологиялар, ағылшын тілін оқыту, интерактивті оқыту, Тыңдалым дағдысы, Цифрлық білім беру

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/185735/>

Изтлеуова Арайлым Қаныбекқызы

Ғылыми жетекші: **Хаджаева Жамиля Бектасыновна**

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды Ұлттық

Зерттеу Университеті. Қарағанды қаласы

АННОТАЦИЯ

Қазіргі білім беру кеңістігінде цифрлық технологиялардың белсенді дамуы шетел тілін оқытудың мазмұны мен әдістемесіне елеулі ықпал етуде. Әсіресе ағылшын тілін оқыту барысында тыңдалым дағдыларын қалыптастыру өзекті мәселелердің бірі болып табылады, себебі тыңдалым – тілдік қарым-қатынастың негізін құрайтын қабылдау әрекеті. Бұл ғылыми мақалада ағылшын тілін оқыту үдерісінде SMART технологияларын қолданудың тыңдалым дағдыларын дамытудағы ғылыми-теориялық негіздері кеңінен қарастырылады. Тыңдалым дағдысының психолінгвистикалық сипаты, оны меңгертудің негізгі теориялары және SMART learning environment ұғымының әдістемелік мүмкіндіктері талданады. Сонымен қатар цифрлық және интерактивті платформалардың тыңдалым тапсырмаларын ұйымдастырудағы рөлі, оқушылардың қабылдау, түсіну және интерпретациялау қабілеттеріне тигізетін әсері сипатталады. Отандық және шетелдік ғылыми еңбектерге сүйене отырып, SMART технологияларды қолдану тыңдалым дағдыларын дамытуда оқыту сапасын арттырудың тиімді құралы екені негізделеді.

Кілт сөздер: Тыңдалым дағдысы, SMART технологиялар, ағылшын тілін оқыту, цифрлық білім беру, интерактивті оқыту, smart learning environment.

КІРІСПЕ

Жаһандану жағдайында ағылшын тілі халықаралық қатынас, ғылым, экономика және білім беру салаларында негізгі коммуникация құралына айналды. Осыған байланысты жалпы білім беретін мектептерде ағылшын тілін оқытудың сапасын арттыру мәселесі өзектілігін жоғалтпай келеді. Шетел тілін меңгерудің табыстылығы тілдік дағдылардың, соның ішінде тыңдалым дағдысының қалыптасу деңгейімен тікелей байланысты.

Тыңдалым – тілдік ақпаратты есту арқылы қабылдау, оны түсіну және мазмұндық жағынан өңдеуді қамтитын күрделі психолінгвистикалық үдеріс. Орта буын оқушылары үшін тыңдалым әрекеті фонетикалық ерекшеліктер, сөйлеу қарқыны, лексикалық кедергілер және психологиялық факторлар салдарынан қиындық туғызуы мүмкін. Дәстүрлі оқыту жағдайында тыңдалым материалдары көбіне шектеулі болып, барлық оқушының жеке ерекшелігін ескере бермейді.

SMART технологиялардың дамуы бұл мәселені шешудің жаңа мүмкіндіктерін ұсынады. SMART technology ұғымы интерактивті, бейімделгіш және цифрлық оқыту ортасын қамтиды. Мұндай технологиялар тыңдалым тапсырмаларын визуалды, аудио және интерактивті қолдаумен қамтамасыз етіп, оқыту үдерісін жекелендіруге мүмкіндік береді. Сондықтан ағылшын тілін оқытуда SMART технологияларын қолданудың тыңдалым дағдыларын дамытудағы ғылыми негіздерін зерттеу ерекше маңызға ие.

Зерттеу сұрақтары

-SMART технологияларын қолдану орта буын оқушыларының ағылшын тіліндегі тыңдалым дағдыларын дамытуда қаншалықты тиімді?

-SMART learning environment жағдайында ұйымдастырылған тыңдалым тапсырмалары оқушылардың ақпаратты қабылдау және түсіну қабілетіне қалай әсер етеді?

SMART технологияларын қолдану орта буын оқушыларының ағылшын тіліндегі тыңдалым дағдыларын дамытуда қаншалықты тиімді?

SMART технологияларды қолдану орта буын оқушыларының тыңдалым дағдыларын дамытуда жоғары деңгейде тиімді екені отандық және шетелдік зерттеулерде дәлелденген. Тыңдалым дағдысы есту арқылы қабылдау, мағынаны тану және ақпаратты өңдеу сияқты күрделі психолінгвистикалық үдерістерді қамтитындықтан, дәстүрлі оқыту құралдары бұл үдерісті әрдайым толық қамтамасыз ете алмайды. Ал SMART технологиялар тыңдалым әрекетін ұйымдастыруда интерактивтілік, көпарналық (аудио-визуалды) қолдау және бейімделгіштікті қамтамасыз етеді.

SMART платформалар оқушылардың тыңдалым деңгейін автоматты түрде саралап, материалдың күрделілігін реттей алады. Бұл тыңдалым тапсырмаларын оқушының жеке қабілетіне сәйкес бейімдеуге мүмкіндік береді. Қайталап тыңдау, баяулатылған аудио,

визуалды тірек және субтитр сияқты мүмкіндіктер тыңдалым кезінде фонетикалық және лексикалық кедергілерді азайтады.

Зерттеулер көрсеткендей, SMART технологиялар қолданылған жағдайда оқушылардың негізгі мазмұнды түсіну, нақты ақпаратты табу және мағынаны болжау қабілеті айтарлықтай жақсарады (Harmer, 2015; García-Tudela, 2021). Сонымен қатар интерактивті формат оқушылардың оқу мотивациясын арттырып, тыңдалым әрекетін белсенді қабылдауға ынталандырады. Осылайша SMART технологияларды пайдалану тыңдалым дағдыларын жүйелі әрі нәтижелі дамытуға жағдай жасайды.

Кесте 1. Жаңа педагогикалық технологиялардың мақсаты және мазмұндық схемасы (Ж.Н. Садуова бойынша)

Технологияның тобы	Технологияның мақсаты	Технологияның мазмұндық ерекшеліктері мен сипаттамалары
Дамыта оқыту технологиялары	Тұлғаның жақын даму және өзекті даму аймағын байланыстыру	Дамыта оқытуға білім алушылардың ізденгіштік-зерттеушілік іс-әрекетіне тән. Оған тән сипаттар: білім алушының алдына ізденуді жүзеге асыру қажеттілігін тудыру және т.б.
Проблемалық оқыту	Білім алушының өз бетімен ізденуге үйрету және т.б.	Негізгі ерекшелігі – білім алушылардың білетіні мен білмейтіннің арасында қайшылықтар пайда болады және проблемалық міндетті шешуге дайын тәсіл болмағандықтан, проблемалық жағдаят пайда болады, осыған орай білім алушының ізденушілік әрекеті мен ынтасы күшейе түседі.
Ойын арқылы оқыту	Білім алушыны өз бетімен ізденуге үйрету және т.б.	Ойын технологиялары: дидактикалық мақсат ойын міндеттері формасында қойылады.
Оқу процесін басқару мен ұйымдастыру тиімділігі негізіндегі педагогикалық технологиялар	Тұлғаның ақыл-ой өрісі және дүниетанымын дамыту	Ойын технологиялары: дидактикалық мақсат ойын міндеттері формасында қойылады.
Цифрлық — компьютерлік оқыту	Оқытудың жеке және топтық амал-тәсілдерін нақтылау	Сабақты ерекше сызықты емес түрде құру: бірінші бөлім – барлығын оқыту, екінші бөлім – білім алушылардың дербес жұмыс, тірек схемаларын пайдалану және т.б.
В.В. Фирсовтың «Міндетті нәтижелер негізінде» деңгейлеп және саралап арқылы оқыту	Тұлғаны жеке топпен оқытудың тиімділігін арттыру құралдары	Әрбір білім алушылардың өздігінен білім алушының меншікті траекториясы қамтамасыз ететін білім берудің ашық жүйесін құрайды, білім беруді ақпараттық-әдістемелік ұйымдастыру.

М. Монаховтың «Модульдік оқыту технологиясы» арқылы оқыту	Ақпараттық технология құндылықтарын меңгерту, білім алудың өз бетінше жұмыс істей алу мүмкіншілігін дамыту	Барлық білім мазмұны: міндетті деңгей және мүмкіндік бойынша жүзеге асады, әрбір мұғалім өзінің педагогикалық іс-әрекетінде авторлық педагогикалық технологиясын модуль бойынша құрастырады, яғни дидактикалық модульдің тізбегін құрайды.
---	--	--

SMART learning environment жағдайында ұйымдастырылған тыңдалым тапсырмалары оқушылардың ақпаратты қабылдау және түсіну қабілетіне қалай әсер етеді?

SMART learning environment жағдайында тыңдалым тапсырмаларын ұйымдастыру оқушылардың ақпаратты қабылдау және оны түсіну қабілетіне кешенді әсер етеді. Мұндай ортада тыңдалым үдерісі біржақты ақпарат қабылдаумен шектелмей, интерактивті ойлау әрекетіне айналады. Оқушылар аудиоматериалды тек тыңдап қана қоймай, визуалды элементтерді пайдалана отырып, мазмұнды болжайды, тексереді және талдайды.

SMART ортада тыңдалым тапсырмалары кезең-кезеңімен ұйымдастырылады: алдын ала дайындық, тыңдау барысындағы тапсырмалар және тыңдаудан кейінгі рефлексия. Бұл құрылым тыңдалым кезінде зейіннің тұрақтылығын сақтауға және ақпараттың терең өңделуіне ықпал етеді. Сонымен қатар жедел кері байланыс оқушыларға өз қателерін бірден байқауға және түзетуге мүмкіндік береді, бұл түсінудің сапасын арттырады.

SMART learning environment жағдайында тыңдалым тапсырмалары когнитивтік жүктемені теңестіріп, есту арқылы қабылдау механизмін тиімді іске қосады. Нәтижесінде оқушылардың ақпаратты есте сақтау деңгейі артып, тыңдалым әрекеті саналы дағдылық деңгейге көтеріледі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Бұл ғылыми жұмыста ағылшын тілін оқытудағы тыңдалым дағдыларын дамытуға SMART технологияларының ықпалы жан-жақты талданады. Тыңдалым – күрделі психолінгвистикалық үдеріс ретінде қарастырылып, орта буын оқушылары үшін кездесетін негізгі кедергілер сипатталады. Зерттеу SMART learning environment ұсынатын интерактивті, бейімделгіш және көпарналы мүмкіндіктердің тыңдалым әрекетін жеңілдететінін, материалды қабылдау мен түсіну сапасын арттыратынын дәлелдейді. Сонымен қатар цифрлық платформалардың жекелендірілген оқытуға жағдай жасап, оқушылардың мотивациясы мен белсенділігін күшейтетіні көрсетіледі. Теориялық және практикалық деректерге сүйене отырып, SMART технологиялар ағылшын тіліндегі тыңдалым дағдыларын тиімді дамытуға мүмкіндік беретін инновациялық педагогикалық құрал ретінде негізделеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching*.
2. García-Tudela, P. (2021). *Research on digital tools in listening comprehension*.
3. Садуова, Ж.Н. Жаңа педагогикалық технологиялардың мақсаты мен мазмұндық схемасы.
4. Монахов, М. Модульдік оқыту технологиясының теориялық негіздері.
5. Фирсов, В.В. Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.